

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 22 mars 1938 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning rörande förpliktelse för aktiebolag att sörja för anställdas pensionering.

I två likalydande, till lagutskott hänvisade motioner, nr 105 i första kammaren av herr *Ohlin* och nr 203 i andra kammaren av herr *Åqvist m. fl.*, vilka motioner behandlats av första lagutskottet, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande skyldighet för aktiebolag att för varje år, då den beskattningsbara vinsten överstiger viss procent av aktiekapitalet eller ett på annat sätt beräknat kapital, till särskild pensionsstiftelse överföra viss del av överskjutande vinstbelopp, intill dess att stiftelsen förfogar över tillräckliga medel för minimipensionering av de anställda eller på annat sätt trygghet skapats för sådan.

I fråga om de skäl som ligga till grund för motionärernas hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Den 8 september 1928 avgåvo inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga betänkande och förslag angående tryggnad av hos enskild arbetsgivare anställd personals rätt till utfäst pension (statens offentl. utredn. 1929: 3). Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 18 december 1931 överlämnades detta betänkande till den s. k. kommittén angående privatanställda med uppdrag att till vidare behandling och för avgivande av förslag upptaga i betänkandet avhandlade spörsmål.

I anledning av väckta motioner hemställde 1935 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville till allsidig och skyndsamt utredning upptaga frågan om lagstiftning i syfte att få till stånd betryggande former för pensionering av anställda hos enskilda företag och sammanslutningar.

Den 23 maj 1935 beslöt Kungl. Maj:t, att kommittén angående privatanställda skulle befrias från den åt kommittén anförtrodda utredningen rörande frågan om tryggad rätt till pension för de i enskild tjänst anställda. Kungl. Maj:t anbefallde därefter genom beslut den 15 november 1935 lagberedningen att avgiva utlåtande över ovannämnda riksdagsskrivelse, såvitt ärendet berörde området för beredningens uppdrag att verkställa utredning

av frågan om revision av aktiebolagslagstiftningen och vad därmed kunde äga omedelbart sammanhang. Frågan i övrigt skulle under samråd med lagberedningen utredas inom justitiedepartementet.

Pensionsfrågan upptogs åter till behandling vid 1936 års riksdag, som i anledning av väckta motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t anhöll, att utredning måtte verkställas rörande de åtgärder som genom samhällets försorg lämpligen kunde vidtagas för att främja pensionering av personer, anställda i enskild tjänst, samt att de förslag, vartill utredningen kunde föranleda, måtte framläggas för riksdagen.

På hemställan av chefen för justitiedepartementet, vilken ansåg den mera vidsträckta utredning som borde komma till stånd lämpligen böra anförtros åt en kommitté, bemyndigade Kungl. Maj:t den 11 september 1936 departementschefen att tillsätta en kommitté, bestående av tre sakkunniga, att verkställa utredning beträffande frågan om pensionering av i enskild tjänst anställda personer ävensom att utarbete de författningsförslag, vartill utredningen kunde föranleda. Departementschefen anförde till stöd för denna sin hemställan bl. a.:

Den tidigare utredningen hade huvudsakligen tagit sikte på behovet av åtgärder till tryggnad av rätten till pension när sådan blivit utfäst. I likhet med riksdagen ansåge statsrådet det emellertid vara av vikt, att utredning även verkställdes angående andra åtgärder som från samhällets sida borde ifrågakomma för att främja en ändamålsenlig utveckling av pensionsförhållandena för ifrågavarande kategori anställda. Ehuru krav icke torde saknas på införande av bestämmelser om skyldighet för arbetsgivarna att, oavsett utfästelse av pension, ombesörja pensionering av hos dem anställd personal, funne statsrådet dock övervägande skäl tala för att utredningen begränsades att avse åtgärder, som utan att rubba principen om frivilliga pensionsutfästelser från arbetsgivarnas sida vore ägnade att skapa en tillfredsställande lösning av pensionsproblemet. Därvid borde undersökas, vilka åtgärder som från det allmännas sida kunde vidtagas för att främja utbredningen av den frivilliga pensioneringen, i främsta rummet genom ytterligare utbyggnad av den frivilliga folkpensioneringen och ökad anslutning till pensionskassor. Frågan om säkerställandet av de anställdas rätt att utfå dem tillförsäkrade pensionsförmåner borde upptagas till allsidig prövning, därvid samtliga de spörsmål som avhandlades i 1928 års betänkande borde göras till föremål för förnyat övervägande. Särskild uppmärksamhet borde härvid ägnas frågan om pensionens oantastbarhet, d. v. s. huruvida och i vilken omfattning den anställda vid avgång ur tjänsten före pensionsåldern skulle bibehållas vid sin rätt till den på hans tjänstetid belöpande pensionen. Vad anginge det under ärendets tidigare behandling i riksdagen uppmärksammade spörsmålet om säkerställande av pensionsfonder som avsatts inom enskilda företag vore detta föremål för utredning inom lagberedningen som torde komma att framlägga förslag till bestämmelser i ämnet.

Chefen för justitiedepartementet förordnade den 19 september 1936 ledamöter i nämnda kommitté (ordförande: statssekreteraren, numera härads-

hövding Å. Hartelius). Enligt vad i riksdagsberättelsen för innevarande år uppgives, beräknas kommitténs uppdrag bliva slutfört under första halvåret 1938.

I samband med tillsättandet av nyssnämnda kommitté upptog lagberedningen frågan om särskild lagstiftning för skyddande av aktiebolagens pensions- och andra personalfonder. Den 10 februari 1937 överlämnade lagberedningen av motiv åtföljda förslag till bl. a. lag om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser (statens offentl. utredn. 1937: 13). Beredningen anförde därvid bl. a.:

Ehuru utredning beträffande frågan om pensionering av i enskild tjänst anställda personer påginge av den allmänna omfattning, som angivits av chefen för justitiedepartementet i hans anförande i statsrådet den 11 september 1936, syntes lagberedningen goda skäl dock föreligga för att spörsmålet om tryggnad av aktiebolags pensions- och andra personalfonder genom en lagstiftning inom aktiebolagsrättens ram upptoges till behandling omedelbart och utan avvaktande av nämnda utredningsresultat. En sådan lagstiftning innefattade naturligtvis ej en slutlig lösning av frågan om tryggnaden av pension åt anställda hos aktiebolagen. Dessa bolag måste — om genom en lagstiftning rörande enskild pensionering förpliktelse skulle komma att åläggas arbetsgivarna att trygga utfäst pension exempelvis genom försäkring — underkastas samma förpliktelse, om ej den i beredningens förslag omförmälda tillsynsmyndigheten efter en prövning av de beträffande visst bolag föreliggande förhållanden funne till bolaget hörande pensionsstiftelse erbjuda tillfredsställande trygghet för bolagets pensionsutfästelser. Utan att uttala någon mening om huru därvid borde förfaras — vilket naturligen bleve beroende av en sådan lagstiftnings innehåll — ville lagberedningen framhålla, att genom lagstiftningen vissa allmänna villkor torde böra uppställas bl. a. beträffande dels stiftelseförmögenhetens successiva uppbringande till viss storlek i förhållande till kapitalvärdet av bolagets pensionsutfästelser och dels stiftelseförmögenhetens betryggande därigenom att en viss del av densamma avskildes från bolagets förmögenhet genom avbetalningar av bolaget å stiftelsefordringen enligt viss amorteringsplan och placerades i säkra värdehandlingar.

Lagberedningens förslag framlades efter överarbetning inom justitiedepartementet genom kungl. proposition (nr 292) för 1937 års riksdag. Förslaget till lag om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser avsåg att bereda skydd för aktiebolags fondering av vinstmedel för pensionering av anställda hos bolaget eller efterlevande till anställda genom förvandling av sådan fond till stiftelsefordran. I detta syfte öppnade förslaget möjlighet för aktiebolag att i enkel ordning ernå bildandet av stiftelse, vars förmögenhet finge inestå såsom fordran hos bolaget, och sökte även genom vissa övergångsbestämmelser sörja för att hos aktiebolagen redan avsatta pensionsfonder genom ombildning till stiftelser i största möjliga omfattning fördes in under den föreslagna lagen.

Sedan riksdagen bifallit propositionen, utfärdades lagar i ämnet den 18 juni 1937.

I förevarande motioner anföres bl. a.:

Det framstode som det enda naturliga, att alla företag med tillräckliga ekonomiska resurser ordnade med pension åt sina anställda enligt vissa minimigrunder. Detta kunde ske genom att de för sina anställdas räkning tecknade någon form av pensionsförsäkring. I stället för genom dylik pensionsförsäkring kunde emellertid den anställde genom särskilda pensionsstiftelser av det slag 1937 års lag om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser omhandlade beredas en betydande trygghet. Detta naturligtvis under förutsättning, att bolagen i allmänhet använde sig av denna metod. Frågan vore i vad mån detta kunde åstadkommas genom en lagstiftning som uppbures av samma tankegång som 1937 års lag men som ginge ett steg längre. Åtminstone bolag med goda vinster kunde utan svårighet göra avsättningar till dylika stiftelser eller ordna pensionsförsäkring. Det funnes därför allt skäl att undersöka frågan, i vad mån skyldighet borde stadgas för bolag, som ej tecknat pensionsförsäkring, att varje år då den beskattningsbara vinsten överstege t. ex. vissa procent av bolagets aktiekapital — eller ett särskilt beräknat kapital innefattande även vissa fonder — till särskild pensionsstiftelse avsätta minst en viss procentdel av överskjutande vinstbelopp, intill dess en betryggande pensionsstiftelse skapats. Sunda och stabila företag torde redan nu i allmänhet förfara på sådant sätt och berördes alltså icke av en eventuell lagstiftning av denna art. Den avsåge endast att för bolag, vilkas ledning icke i tillräcklig grad fått ögonen öppnade för förpliktelserna gentemot de anställda, åstadkomma en viss skyldighet till sådana dispositioner, som utan att träda någons rättmätiga intressen för när beredde de anställda ett visst skydd för deras pensionering.

Det kunde naturligtvis med skäl ifrågasättas, huruvida en eventuell dylik lagstiftning borde begränsas till bolag och icke utsträckas till att omfatta jämväl andra slag av affärsföretag. Överhuvud reste en behandling av detta spörsmål en mängd problem, som ägde samband med en eventuell lagstiftning rörande arbetsavtal för anställda och därmed sammanhängande frågor. Saken tarvade därför en grundlig utredning.

Frågan om pensionering av anställda i enskild tjänst vore för närvarande föremål för undersökning. Då emellertid detta spörsmål vore synnerligen omfattande och därmed förbundna problem många och svårlösta, torde det vara lämpligt att icke vänta med partiella reformer till dess alla problem kunde lösas i ett sammanhang. I stället torde, såsom skett genom 1937 års lagstiftning, reformer av begränsad räckvidd, som icke kunde förväntas möta större svårigheter och som innebure steg i rätt riktning, lämpligen böra behandlas för sig, på det att ej reformarbetet måtte allt för mycket försenas.

Såsom av utskottets redogörelse framgår ligger frågan om pensionering av i enskild tjänst anställda för närvarande under utredning av en särskild kommitté, som tillsatts efter det 1936 års riksdag begärt utredning rörande de åtgärder som genom samhällets försorg lämpligen kunna vidtagas för att främja pensionering av personer, anställda i enskild tjänst. Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1938. Med hänsyn härtill

Utskottet.

synes det icke lämpligt att riksdagen nu gör särskild framställning om utredning rörande den i förevarande motioner framförda frågan. Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 mars 1938.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Karl Emil Johanson, Wagnsson, Ewerlöf**, *Branting, Gärde, Karl Johan Olsson* och *Egnell*;

från andra kammaren: herr *Bergquist*, fru *Östlund* samt herrar *Ryberg, Johansson i Krogstorp, Larsson i Hede, Lindberg i Stockholm* och *Landgren*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.